

Š T Á T N Y O B L A S T N Ý A R C H Í V V K O Š I C I A C H

Juraj DUBINSKÝ

osobný fond

1914 - 1994

I n v e n t á r

Štefan ELIÁŠ

Košice

1997

Významný slovenský fyzik a bádateľ kozmického žiarenia Juraj Dubinský sa narodil v evanjelickej roľníckej rodine 12. 6. 1914 v Beniakovciach, okres Košice. To predznačilo aj jeho cestu za vyšším poznaním, lebo tá sa začala po ukončení miestnej ľudovej školy v centre kraja v Košiciach, v meste, ktorému ostal natrvalo verný.

Po absolvovaní košickej reálky odchádza J. Dubinský na vysokoškolské štúdiá do Brna, na Masarykovu univerzitu, lebo v tom čase Slovensko ešte nemalo Prírodovedeckú fakultu.

Prvú profesorskú umiestenku dostáva 20. 8. 1938 na Čsl. reálne gymnázium vo Zvolene, kde však nenastúpil, lebo už 16. 9. 1938 Ministerstvo školstva a národnej osvety schválilo uznesenie profesorského zboru pripravovanej Vysokej školy technickej Dr. Milana Rastislava Štefánika v Košiciach zo dňa 5. 8. 1938, ktorým bol ustanovený asistentom I. služobnej skupiny pri ústave stolice matematiky na dobu od 1. 10. 1938 do 30. 9. 1940.

Škola sa napokon v Košiciach pre viedenskú arbitráž ani nerozbehla. J. Dubinský sa s VŠT sťahuje najprv do Prešova a potom do Martina. Napokon zakotvil v Bratislave na Slovenskej vysokej škole technickej, kde účinkoval až do SNP, keď svoje služobné miesto opustil a zdržiaval sa v Oravskom Podzámku a v Trebejove až do februára 1945, keď sa prihlásil do služieb SNR v Košiciach.

Po 2. 2. 1945 bol J. Dubinský poverený V. Šrobárom zriadením a vedením gymnázia v Košiciach. Počas krátkej existencie VŠPLI v Košiciach prednášal a vykonával cvičenia aj na tejto škole. Keď sa však táto škola odsťahovala do Zvolena J. Dubinský ostáva v Košiciach. Jeho dráha vysokoškolského pedagóga našla pokračovanie čoskoro na Pedagogickej fakulte v Košiciach, Vyššej pedagogickej škole v Prešove a od roku 1959 na Vysokej škole technickej v Košiciach, kde bol poverený vybudovaním rádioizotopového pracoviska. Roku 1963 prešiel na Prírodovedeckú fakultu UPJŠ v Košiciach. Za riaditeľa Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach bol menovaný od 1. 1. 1969, ale kontakty s

Prírodovedeckou fakultou neprerušil, ba sa tam po čase aj vrátil (1977).

V rokoch 1968 - 1969 sa cielavedome zapojil do prípravy programu INTERKOZMOS a so svojími spolupracovníkmi pracuje na projekte aparatury PG - 1, určenej pre skúmanie kozmického žiarenia a jeho energetického spektra v kozmickom priestore okolo Zeme. Aparatúra pripravená v úzkej spolupráci s ruskými a českými vedcami, bola v lete 1970 vyslaná do kozmu na palube družice INTERKOZMOS 3 a splnila vytýčené ciele. Zdokonalená aparatúra PC - 2, skonštruovaná tiež za prispenia J. Dubinského, bola vyslaná na kozmickú dráhu na palube družice INTERKOZMOS 5 koncom roku 1971. Ústav experimentálnej fyziky SAV v Košiciach sa tak stal prvým pracoviskom na Slovensku, ktoré sa aktívne zapojilo do programu INTERKOZMOS.

Ako uznávaná osobnosť slovenskej fyziky zastával mnohé významné funkcie. Bol členom Československej komisie pre výskum a mierové využitie kozmického priestoru, členom Vedeckého kolégia fyziky ČSAV a SAV, členom Vedeckej rady pre fyziku vysokých energií pri Spojených ústavoch jadrového výskumu v Dubne u Moskvy, členom Slovenskej komisie pre vedecké hodnosti, aj členom korešpondentom ČSAV.

Roku 1974 bol prezidentom republiky vymenovaný za riadneho profesora pre odbor experimentálna fyzika a v návaznosti na tento postup sa stáva 1. 9. 1980 podľa paragrafu 102 Zákona č. 39/1980 Zb. o vysokých školách profesorom.

V závere svojej vedeckej dráhy pôsobil od 1. 1. 1985 na Ústave experimentálnej fyziky SAV v Košiciach na oddelení kozmickej fyziky vo funkcii vedecký pracovník konzultant. Jeho zdravotný stav sa však po r. 1987 zhoršoval a v opatere dvoch dcér dokončil svoj život 22. 11. 1994.

Z početných vyznamenaní, ktoré za svojho účinkovania na poli vedy obdržal, je zaiste najvýznamnejšie udelenie Štátnej ceny SSR v roku 1974.

Osobný fond J. Dubinského sa dostal do starostlivosti ŠOBA Košice takmer náhodou. Dcéra architektka vyprázdňujúca otcov byt, na Letnej ulici, bola usmernená pracovníčkou ŠVK na autora tohto inventára a tak sa obapolným úsilím podarilo zachrániť gro materiálu, ktoré bolo v roku 1992 Nákupnou komisiou Odboru archívniectva MV SR odkúpené v množstve 1,2 bm.

Po smrti J. Dubinského v roku 1994 sa tento materiál doplnil ešte menším darom. ŠOBA má pravdepodobne všetko, čo J. Dubinský do konca života ochraňoval vo svojej domácnosti.

Chronologický princíp ukladania archívnych dokumentov nemohol sa však vždy perfektne dodržať z dôvodu rozmanitosti formátu, aj keď snaha bola používať rôzne normalizované archívne škatule.

Usporiadanie fondu sa realizovalo na základe archívnej štruktúry, ktorá vyzerá nasledovne:

Dokumenty osobnej povahy a bibliografia

Pocty a vyznamenania

Rôzne fotografie

Vlastné práce a poznámky

Korešpondencia

Varia

V osobnom fonde sa dá podľa použitej archívnej štruktúry dobre orientovať. Časové rozpätie je 1914 - 1994. Aj pri tomto stave zachovalosti ponúka však osobný fond J. Dubinského veľa zaujímavých dokumentov. Bádanie je napokon v ŠOBA Košice ľahko doplniteľné z cirkevných matrik a z fondu KNV, UPJŠ, VŠT, košických gymnázií, politických orgánov a organizácií.

Skartované boli naozaj len bezvýznamné písomnosti, ktoré sa zamiešali do Dubinského materiálov.

Spracovaný fond možno výborne využiť k najrôznejším témam dejín školstva a vedeckej práce v metropole východného Slovenska.

Bádatel, ktorý si chce vyžiadať niektorý dokument na preštudovanie alebo nazretie, musí udať inventárnu jednotku a číslo spisu, ktoré je uvedené v zátvorke.

K inventáru sú vypracované tri registre - osobný, miestny a vecný. Tie uľahčujú orientáciu a dávajú ucelený prehľad o rozmanitosti zachovaných dokumentov. Čísla v registroch odkazujú na inventárne čísla.

Vytriedenie a usporiadanie vykonal a inventár k osobnému fondu vypracoval Štefan Eliáš, odborný radca štátneho oblastného archívu v Košiciach v roku 1997.

Zoznam použitých skratiek

ČSAV	Československá akadémia vied
ČSM	Československý zväz mládeže
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
MV KSS	Mestský výbor Komunistickej strany Slovenska
SAV	Slovenská akadémia vied
SSM	Zväz slovenskej mládeže
SSR	Slovenská socialistická republika
UPJŠ	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
ÚEF	Ústav experimentálnej fyziky
VŠP	Vysoká škola pedagogická
VŠPLI	Vysoká škola poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva
VŠT	Vysoká škola technická
ZČSP	Zväz československo-sovietskeho priateľstva
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

Zoznam použitej literatúry

Encyklopédia Slovenska I.  
Bratislava 1977

Základné pravidlá pre prácu s archívnym materiálom.  
Bratislava b. r.

### Dokumenty osobnej povahy a bibliografia

1 1914 - 1971

1 - 187

1

Rodný list J. Dubinského (1), vysvedčenia z ľudovej školy (2, 3), vysvedčenia z čl. vyššej reálky (4-11, 13-20), oslobodenie od povinného náboženstva (12), maturitné vysvedčenie (21), členský preukaz spolku "Kaunicovy studentské koleje v Brně" (22), preukaz čitateľa Zemskej a univerzitnej knižnice v Brne (23, 42), vysvedčenia z Prírodovedeckej fakulty Masarykovej univerzity v Brne (24-26, 29-41, 43-56), preukaz Spolku poslucháčov prírodných vied v Brne (28), profesorská umiestenka na reálne gymnázium vo Zvolene (57), ustanovenie za asistenta Vysokej školy technickej Milana Rastislava Štefánika v Košiciach (58), služobná prísaha asistenta Slovenskej vysokej školy technickej v Turčianskom Svätom Martine (59), osvedčenie o štátnom občianstve Slovenského štátu (60), sobášny list (64), odklad vojenskej služby (68-71, 73, 75, 77, 78), poverenie za riaditeľa košického gymnázia (82), krátky životopis (83, 132, 142, 149, 170), poverenie prednášať na VŠPLI v Košiciach (89), opätovný nástup na I. štátne gymnázium v Košiciach (91), žiadosť o riaditeľské miesto (94, 106), osvedčenie o štátnom občianstve ČSR (102, 104), záznam o Tyršovom odznaku zdatnosti s fotografiou (112), zbavenie riaditeľského postu na gymnáziu (114), preloženie na priemyselnú školu v Košiciach (115, 116), udelenie Tyršovho odznaku zdatnosti (117), menovanie za asistenta na Pedagogickej fakulte v Košiciach (122, 123), získanie doktorátu prírodných vied (128), poverenie funkciou dekana na Vyššej pedagogickej škole v Prešove (129), odborný posudok na J. Dubinského (131, 133, 139), kádrový posudok (153), posudok vedeckej činnosti J. Dubinského (157, 158, 159, 160), menovanie členom Vedeckej rady Prírodovedeckej fakulty UPJŠ (161), menovanie členom Vedeckého kolégia fyziky SAV (167), osvedčenie o menovaní mimoriadnym profesorom (168), menovanie za predsedu komisie SAV pre jadrovú fyziku (169), menovanie za riaditeľa Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Koši-

ciach (175), menovanie členom vedeckej rady Spojených ústavov jadrového výskumu v Dubne u Moskvy (178), menovanie členom vedeckého kolégia jadrového výskumu ČSAV (184), priznanie členstva v Rade štátneho programu I. "Mikroštruktúra a vlastnosti hmoty" (187).

1972 - 1994

188 - 206

2

Krátky životopis (188), politicko-odborná charakteristika (190), posudok vedeckej, pedagogickej a politicko-výchovnej činnosti J. Dubinského (194, 195), oponentský posudok k návrhu na menovanie riadnym profesorom pre odbor experimentálna fyzika (196), návrh na udelenie štátnej ceny SSR (198), menovanie riadnym profesorom pre odbor experimentálna fyzika (199), parte J. Dubinského (202), cestovný pas (203), doktorský diplom (204 - tuba), diplom člena korešpondenta SAV (205 - tuba), pamiatka na maturitné stretnutie po 50. rokoch dňa 18. 6. 1983 v Košiciach (206 - tuba).

1935 - 1987

207 - 221

3

Návrh na menovanie členom korešpondentom ČSAV (207), menovanie členom vedeckého kolégia fyziky ČSAV (208), zvolenie za čestného člena Jednoty československých matematikov a fyzikov (210), vymenovanie za člena Slovenskej komisie pre vedecké hodnosti (211), menovanie vysokoškolským profesorom (212), zoznam vedeckých prác (216, 217, 218, 219, 220), súbor preukazov: šoférsky preukaz, preukaz Matice slovenskej, preukaz SSM, preukaz ČSM, medzinárodný vodičský preukaz, trojročný poľovný lístok, preukaz člena SAV, preukaz člena Slovenskej astronomickej spoločnosti, preukaz člena Slovenskej komisie pre vedecké hodnosti (221).

### Pocty a vyznamenania

2 1969 - 1979

1 - 6

3

Vyznamenanie za zásluhy o výstavbu (1), pamätná medaila k 25. výročiu Víťazného februára (2), medaila "Za obetavú prácu pre socializmus" (3), odznak ZČSP (4), medaila "Za zásluhy o rozvoj Východoslovenského kraja" (5), Štátna cena na SSR za vedecké výsledky v oblasti kozmického žiarenia (6).

1949 - 1974

7 - 18

4

Pamätná medaila pri príležitosti 100. výročia Štátnych lesov na východnom Slovensku (7), plaketa Za zásluhy o rozvoj Východoslovenského kraja (8), pamätná medaila Pedagogickej fakulty UPJŠ (9), diplom Tatranskej automobilovej a motocyklovej súťaže (10), čestné uznanie Prírodovedeckej fakulty UPJŠ (11), čestné uznanie VŠP v Prešove (12), medaila INTERKOZMOS za medzinárodnú spoluprácu pri výskume kozmického priestoru (13), pamätná medaila INTERKOZMOS (14), pamätná medaila UPJŠ pri príležitosti 15. výročia založenia UPJŠ (15), čestná plaketa Dionýza Štúra za zásluhy v prírodných vedách (16), prvá cena za výskumnú prácu v oblasti korpuskulárnej radiácie vln a signálov o nízkom kmitočte vo vnútornej ionosfére a magnetosfére Zeme, prevedenú na umelých družiciach INTERKOZMOS - 3 a INTERKOZMOS - 5 (17), zlatá medaila UPJŠ pri príležitosti 60. narodenín (18).

1975 - 1978

19 - 25

5

Pamätná medaila SAV (19), medaila Jednoty slovenských matematikov a fyzikov za zásluhy o rozvoj matematiky a fyziky (20), medaila Jednoty československých matematikov a fyzikov za úspechy v pedagogickej práci (21), pamätná medaila

VŠT v Košiciach za zásluhy o rozvoj VŠT (22), pamätná plaketa za zásluhy o rozvoj mesta Košíc pri príležitosti 30. výročia oslobodenia mesta (23), čestná strieborná pamätná medaila spoločného kozmického letu ZSSR - ČSSR (24), medaila Matematicko - fyzikálnej fakulty Univerzity Karlovej 2. stupňa za zásluhy o rozvoj fakulty (25).

1973 - 1987

26 - 30

6

Plaketa MV KSS za zásluhy o rozvoj mesta Košíc (26), medaila Pedagogickej fakulty UPJŠ za významnú pomoc pri budovaní fakulty pri príležitosti 30. výročia vzniku vysokého pedagogického školstva na východnom Slovensku (27), medaila Prírodovedeckej fakulty UPJŠ za vynikajúcu pedagogickú, vedeckú a organizátorskú prácu pri príležitosti 10. výročia založenia Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach (28), medaila Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave 1937-1987 (29), liata medaila Moskva - Kremľ udelená pri neznámej príležitosti (30).

1981 - 1989

31 - 34

7

Pamätná plaketa pri príležitosti 750. výročia prvej písomnej zmienky o Košiciach (31), strieborná plaketa Prezídia ČSAV za zásluhy o rozvoj vo fyzikálnych vedách (32), zlatá čestná plaketa Dionýza Ilkoviča Predsedníctva SAV za zásluhy vo fyzikálno - chemických vedách (33), pamätná medaila SAV - Nummum memoriae academiae factum tribuit (34 - pre veľký rozmer puzdra mimo archívnu krabicu).





Varia

- 6 1930 - 1952 1 - 18 11
- Piesne sionské - spevník (1), vysokoškolský index matematika Pavla Bartoša (2), nepodpísaný rukopis: Štúdie o multiplikatívnych systémoch (3), J. Zahradníček: Návod pre praktikum fyzikálnych pokusov (4), nepodpísaný rukopis: Integrálny počet (5), O. Borůvka: Analytické funkce (6), fotokópie štúdií G. Lemaitrea a M. S. Vallarta (7-10), listy J. Hronca z roku 1938 (11), Štefan Schwarz: Príspevok k teórii kongrencia (12), fotokópie štúdií P. L. Gruzina (13, 17, 18).
- 1935 - 1989 19 - 54 - 55 12
- Fotokópia štúdie Carla Störmera (19), Jerzy Massalski: Niektoré zagadnienia elektroniki ... (23), separát štúdie L. Jurkeviča s venovaním (26), Boris Valníček: Správa o účasti na konferencii euroázijského regiónu MRKS v Budapešti roku 1962 (36), správa o kádroch špecialistov pracujúcich v Dubne (44), R. Hončariv: Posudok na habilitačnú prácu Ivana Kalina (48), správa o vedecko-výskumnej činnosti za r. 1977 na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ (49), smernice na predkladanie správ pre hodnotenie činnosti SAV (52), časť z memoárov akademika Juraja Hronca (54), *Uprávanie SAV č. 5/1984 (55).*

**Osobný register**

Baran Michal 5  
Bartoš Pavol 6  
Borůvka O. 6  
Činčar J. 4  
Daniel Szabo Juraj 5  
Drobjev V. 5  
Dubinský Juraj 1, 3, 4  
Fillius Walker 5  
Fischer S. 3  
Gruzin P. L. 6  
Hajko Vladimír 5  
Hončariv Róbert 6  
Hronec Juraj 6  
Chaloupka P. 5  
Chalupka Slavko 5  
Jurkevič L. 6  
Kalin Ivan 6  
Kopčanský Peter 5  
Legrand J. P. 5  
Lemaitre G. 6  
Massalski Jerzy 4, 6  
Medek Václav 5  
Mokrý 4  
Olesz 4  
Pernegr J. 5  
Rozsival M. 5  
Schwarz Štefan 6  
Skoršepa Ján 5  
Störmer Carl 6  
Vallart M. S. 6  
Valníček Boris 6  
Zahradníček J. 6  
Zusmanovich A. G. 5

**Miestny register**

Bratislava 2  
Brno 1  
Budapešť 6  
Dubno u Moskvy 1, 6  
Košice 1, 2, 3  
Lomnický štít 3, 4  
Martin 1  
Moskva 2  
Novosibirsk 5  
Pitesti 4  
Prešov 1, 2, 3  
Skalnaté pleso 3  
Slovensko východné 2  
Vostok (Antarktída) 3  
Zvolen 1

### Vecný register

- Akadémia vied ZSSR 3
- anketa Východoslovenských novín 4
- automobilová súťaž 2
- cestovný pas 1
- Československá akadémia vied 1, 2, 3, 5
- čestné členstvo 1
- dekanská funkcia 1
- diplom člena korešpondenta SAV 1
- doktorát prírodných vied 1
- doktorský diplom 1
- experimentálna fyzika 1
- fotografie J. D. 1, 3
- charakteristika J. D. 1
- INTERKOZMOS - medaila 2
- jadrová fyzika 1
- jadrový výskum ČSAV 1
- Jednota československých matematikov a fyzikov 1, 2
- Jednota slovenských matematikov a fyzikov 2
- Karlova univerzita 2
- knižnica univerzitná 1
- korešpondencia J. D. 5
- košické gymnázium 1, 3
- kozmický let ZSSR - ČSSR 2
- listy J. Hronca 6
- magnetosféra Zeme 2
- Masarykova univerzita 1
- Matica slovenská 1
- maturitné - stretnutie 1
- vysvedčenie 1
- medaila VŠT 2
- memoáre J. Hronca 6
- menovanie profesorom 1
- monografia - Kozmické žiarenie 4
- motocyklová súťaž 2
- náboženstvo - oslobodenie od vyučovania 1

odklad vojenčiny 1  
parte J. D. 1  
Pedagogická fakulta Košice 1  
Pedagogická fakulta Prešov 2  
plaketa Dionýza Štúra 2  
posudok kádrový 1  
posudok na J. D. 1  
práce vlastné J. D. 4  
preukaz SAV 1  
preukaz vodičský 1  
preukazy - súbor 1  
priemyselná škola 1  
Prírodovedecká fakulta 1, 2, 6  
prísaha služobná 1  
radiácia korpuskulárna 2  
reálka 1  
riaditeľ gymnázia 1  
rodný list J. D. 1  
rukopisy - nepodpísané 6  
Slovenská akadémia vied 1, 2, 3, 5, 6  
Slovenská astronomická spoločnosť 1  
Slovenská komisia pre vedecké hodnosti 1  
Slovenská vysoká škola technická 1, 2  
sobášny list 1  
spolok Kounicovy studentské koleje 1  
spolok poslucháčov prírodných vied 1  
stanica Vostok 3  
strieborná plaketa Prezídia ČSAV 2  
šoférsky preukaz 1  
Štátna cena SSR 1, 2  
Štátne lesy Košice - storočnica 2  
štátne občianstvo - osvedčenie 1  
Tyršov odznak zdatnosti 1  
umelá družica Zeme 3  
univerzita Masarykova 1  
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika 1, 2, 5, 6  
Ústav experimentálnej fyziky 1

Vedecká rada Prírodovedeckej fakulty 1  
Vedecké kolégium fyziky 1  
vedecké práce J. D. - zoznam 1  
vlastnosti hmoty - výskum 1  
vodičský preukaz 1  
VŠPLI Košice 1  
Vysoká škola technická M. R. Štefánika 1  
vysvedčenia 1  
Vyššia pedagogická škola 1  
vyznamenania 2  
zbavenie riaditeľstva 1  
Zemská a univerzitná knižnica v Brne 1  
zlatá čestná plaketa D. Ilkoviča 2  
zlatá medaila UPJŠ 2  
životopis 1

O B S A H

Ú V O D .....	str.	2
Zoznam použitých skratiek .....		5
Zoznam použitej literatúry .....		6
I N V E N T Á R		
Dokumenty osobnej povahy a bibliografia .....		8
Pocty a vyznamenania .....		10
Rôzne fotografie .....		12
Vlastné práce a poznámky .....		12
Korešpondencia .....		13
Varia .....		14
R E G I S T R E		
Osobný register .....		16
Miestny register .....		17
Vecný register .....		18

Názov fondu: Juraj Dubinský, osobný fond  
Značka fondu: AJD  
Typ pomôcky: Inventár  
Časový rozsah: 1914 - 1994  
Miesto uloženia fondu: Košice, Bačíkova č. 1  
Počet inventárnych jednotiek: 6  
Počet evidenčných jednotiek: 12  
Stav ku dňu: 31. 12. 1997  
Fond usporiadal: Štefan Eliáš  
Inventár zostavil: Štefan Eliáš  
Počet strán: 21  
Počet exemplárov: 4  
Prepísala: Ľudmila Badzíková  
Zaviazala: Knihárska dielňa ŠOBA Prešov

Inventár schválil: JUDr. Ladislav Ružička  
riaditeľ ŠOBA Košice